

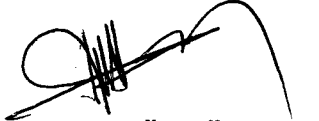

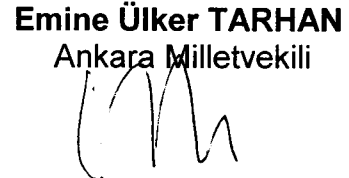
T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih 12.07.2011
Sayı 2

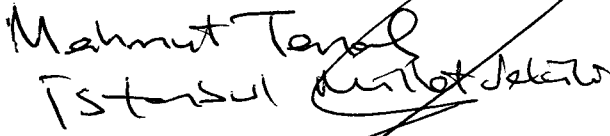
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

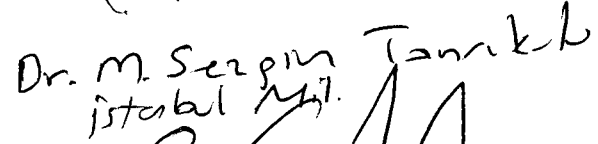
"Ceza Muhakemesi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

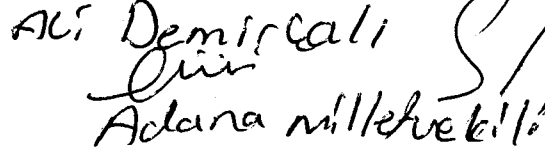
Gereğini saygıyla arz ederiz.

Ali Rıza ÖZTÜRK (1)
Mersin Milletvekili

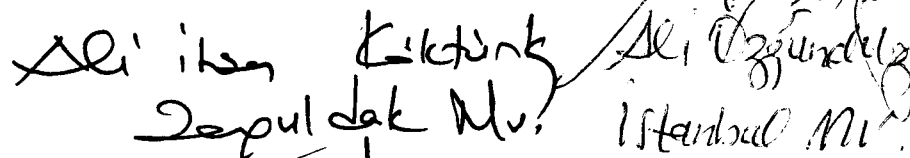

Emine Ülker TARHAN
Ankara Milletvekili

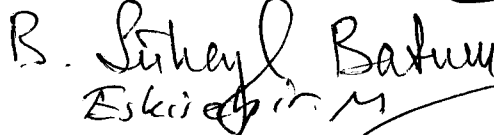

Mahmut Tanal
İstanbul Milletvekili

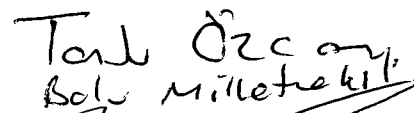

Dr. M. Serpil Tanrıkoğlu
İstanbul Milletvekili

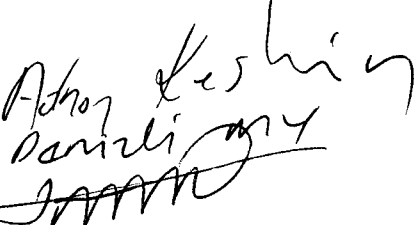

Ali Demircali
Adana Milletvekili

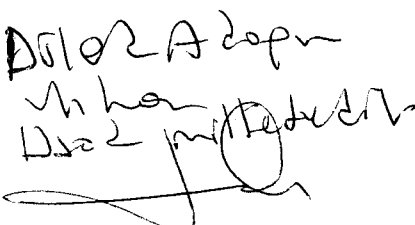

İlhan CİHANER
Denizli M.

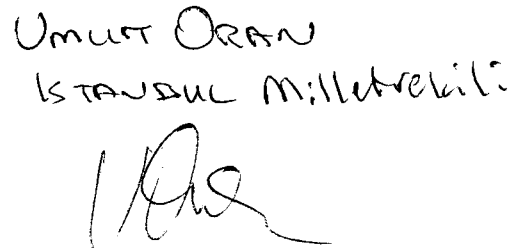

Ali İhsan KILIÇ
Zeytinlik Mv. İstanbul M.

B. Süleyman BATUM
Eskişehir M.

Tunc ÖZCAN
Bolu Milletvekili

Adnan KESHİN
Denizli M.

Dilek ADIGÜZEL
İstanbul M.

Umur ORAN
İstanbul Milletvekili

[illegible]

GENEL GEREKÇE :

Türk hukuk sisteminde eskiden Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) adıyla anılan mahkemeler, ilk kez 1961 Anayasası'na 1973 yılında eklenen bir maddeyle kurulmuş ve üç sene faaliyet göstermesinin ardından, 1976 yılında kaldırılmıştır. Anılan bu mahkemeler; 18.06.1983 tarihli ve 18081 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2845 sayılı Kanun'la yeniden hukuk sistemimizde yer almıştır. Bir dönem sadece Cumhuriyeti ve devletin iç ya da dış güvenliğini ilgilendiren davalara bakmakla yetkili ve görevli olarak kurulan bu mahkemeler zaman içerisinde kapsamının genişlemesi ve mahkeme heyetinde "Askeri Hâkim" bulunması nedenleriyle ülke gündeminde tartışma konusu olmuştur. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin 24 yıllık uygulaması süresince, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından, söz konusu mahkemeler nedeniyle uygulamada yaşanan birçok hak ihlallerinin yanı sıra, mahkeme heyetinde "Askeri Hâkim" bulunması nedeniyle "Doğal Hâkim İlkesi"nin ihlal edildiği gerekçeleriyle, Türkiye aleyhine sıklıkla "Adil Yargılanma Hakkı"nın ihlalden dolayı mahkûmiyet kararları verilmiştir. Ulusal ve uluslararası hukuk çevrelerinin yoğun eleştirileri ve ülkemizin Avrupa Birliği'ne üyelik hedefi neticesinde, 30 Haziran 2004 tarihli ve 25508 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5190 sayılı "Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nda (CMUK) Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin Kaldırılmasına İlişkin Kanun"un 3. maddesi ile söz konusu mahkemeler kaldırılmıştır. Ancak aynı kanunla, CMUK'ya eklenen 394/a-b-c-d maddeleri uyarınca Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin bir anlamda tüm yetkileri Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde görevlendirilecek özel yetkili ağır ceza mahkemelerine devredilmiş, böylece uygulamada, neredeyse tek farklılık mahkeme heyetinin sadece sivil hâkimlerden oluşması şeklinde kendini göstermiştir. 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) da söz konusu düzenlemeler varlığını koruyarak kanunun 250-252. maddeleri arasında yer almıştır. CMK'nın "Özel Yargılama Usulleri" başlıklı beşinci kitabının, "Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme" başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenen 250-252. maddeleri ile Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenecek illerde kurulacak ağır ceza mahkemelerinin görevine giren suçlar sayılmış ve bu suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma usulleri ayrıca düzenlenmiştir. Söz konusu maddelerin, kanunun "Özel Yargılama Usulleri" başlıklı kitabında düzenlenmiş olması ve CMK'nın 1. maddesinde belirtilen ve bu kanunun ceza muhakemesinin nasıl yapılacağı hususundaki genel hükümleri düzenleyen bir kanun olduğuna ilişkin maddesine istisna teşkil eder nitelikte; bu kapsamdaki mahkemelerin diğer ağır ceza mahkemelerinden farklı soruşturma ve kovuşturma usulleri uygulayabilecek olması nedeniyle, uygulamada bu mahkemeler, "Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri" olarak anılmaktadır.

Özel yetkili ağır ceza mahkemeleri, 5271 s. CMK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte soruşturma ve kovuşturma aşamalarını kapsar nitelikte özel bir muhakeme usulünün icra edildiği mahkemeler olarak örgütlenmiştir. CMK m. 250-252 arasında düzenlenen bu muhakeme usulü, esasen 30.06.2004 tarih ve 5190 sayılı Kanunla kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemeleri (DGM) ve bu mahkemelerdeki muhakeme usulü ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Dolayısıyla CMK m. 250 v.d. bağlamında özel yetkili ağır ceza mahkemeleri hakkında yapılacak bir

değerlendirmenin hiç şüphe yok ki, DGM'lerin kaldırılmasındaki genel yaklaşımın muhakkak göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu bakımdan öncelikle 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun'dan hareketle DGM'lerin kaldırılması sürecine değinmek yerinde olacaktır.

30.06.2004 tarih ve 5190 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılması ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun ile birlikte DGM'ler kaldırılmış ve bu mahkemelerin fonksiyonları özel bir muhakeme usulü olarak o dönemde yürürlükte olan CMUK kapsamına dahil edilmiştir. Daha sonra da 5271 s. CMK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte 5190 s. Kanunla CMUK'da yapılan değişiklikler, CMK m. 250 ilâ 252'de düzenlenen "Bazı Suçlara İlişkin Muhakeme" başlığı altında karşılık bulmuştur. CMK m. 250 – 252 arasındaki düzenlemelerin kaynağını oluşturan 5190 s. Kanunun amacının ortaya konulması şarttır. Çünkü ancak böyle bir değerlendirmeyeyle özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin bugünkü konumu ve ne ölçüde "yeni" olduğu tartışılabilecektir.

Bu bağlamda öncelikle 5190 sayılı Kanunun genel gerekçesi üzerinde durulmalıdır. 5190 s. Kanun tasarı halinde Meclise sevk edilirken, kaleme alınan genel gerekçede öncelikle 07.05.2004 tarih ve 5170 s. Kanunla, Anayasanın 143. maddesinde yapılan değişiklikle DGM'lerin kaldırılmasının yolunun açıldığı ifade edilmiştir. Akabinde de söz konusu Anayasa değişikliği sonrası DGM'lerin kaldırılması ihtiyacı şu şekilde temellendirilmiştir:

"Bilindiği üzere, 10-11 Aralık 1991 tarihlerinde Helsinki' de yapılan Avrupa Birliği toplantısında tam üyelik için ülkemizin aday olarak kabul edilmesiyle, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır.

Son gelişmeler ışığında 14.4.2003 tarihinde Avrupa Birliği Konseyi tarafından kabul edilen belge ile Türkiye'ye yeni bir Katılım Ortaklığı Belgesi sunulmuştur. Bu Belgeye karşılık Ulusal Program gözden geçirilmiş ve 24.7.2003 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Avrupa Birliği'ne giden süreçte ülkemiz hukuk ve yargı alanında da reform çabasına girmiştir. Bu cümleden olmak üzere, taraf olduğumuz İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Avrupa Sözleşmesinin, özellikle "adil yargılanma hakkı" başlıklı 6 ncı maddesinin gereklerinin yerine getirilmesi Ülkemiz bakımından da bir yükümlülük haline gelmiştir. Demokratik ve çağdaş hukuk devletinin bir gereği olarak, insan haklarını temel alan bir yargılama usulünün, suçun işleniş şekli ve nev'i ne olursa olsun benimsenmesi, adil ve çağdaş hukuk normlarının ihdası suretiyle mahkemelerin yapılandırılması, bu ilkelere uymayan düzenlemelerin pozitif hukuk düzenimizden çıkartılması, Devletimiz ve toplumumuz için bir beklenti ve ihtiyaç haline gelmiştir. Bu konuda atılacak adımlardan biri de geçmişte kamuoyunun ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin gündemini uzun süre meşgul eden ve yargılama usulleri itibarıyla Devletimizin tazminatla mahkum edilmesi sonucunu doğuran Devlet güvenlik mahkemeleri ile ilgili düzenlemelerdir.

Dikkat edilecek olursa 5190 s. Kanunla DGM'lerin kaldırılması çabasının altında; demokratik ve çağdaş hukuk devletinin bir gereği olarak, insan haklarını temel alan bir yargılama usulünün, suçun işleniş şekli ve nev'i ne olursa olsun benimsenmesi, adil ve çağdaş hukuk normlarının ihdası suretiyle mahkemelerin yapılandırılması, bu ilkelere uymayan düzenlemelerin pozitif hukuk düzenimizden çıkartılması yatmaktadır. Bu anlamda esasen bu kanunla amaçlanan en temel şey, sadece bir mahkemenin (DGM'lerin) kapatılması değil, bu mahkemelerde uygulanan muhakeme usulünden vazgeçilerek, daha demokratik, modern hukuk devletinin ceza hukuku algısına uygun, temel hak ve özgürlüklerin öncelendiği bir muhakeme usulü kabul ederek bu usulün uygulanabileceği adli bir yapılanma tesis etmektir. Bu

anlamda 5190 s. Kanundan beklenen hiç şüphe yok ki; şekli yahut niceliksel bir değişiklikten ziyade şekli yapıyı anlamlı kılan ve ona içerik kazandıran maddi/niteliksel bir değişiklik ortaya koymasıydı. İşte bugün CMK m. 250 – 252 arasında düzenlenen ve özel yetkili ağır ceza mahkemelerindeki yargılama usulüne ilişkin düzenlemelerin kaynağını teşkil eden 5190 s. Kanunla bu amacın ne ölçüde gerçekleştirildiği en önemli değerlendirme kriteri olmak durumundadır.

Bunun dışında aynı Kanunun genel gerekçesinde DGM'lerin kaldırılmasıyla birlikte, daha önce "DGM'lik suçlar" olarak da ifade edilen suçların muhakemesine ilişkin nasıl bir yolun izlenmesi gerektiği de açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Buna göre;

"Teknolojik alandaki gelişmelere paralel olarak terör ve organize suçlar da her geçen gün artmakta ve bu suçların işleniş şekilleri daha karmaşık bir görünümle ortaya çıkmaktadır. Bu nev'i suçların daha seri bir şekilde soruşturulup yargılanabilmesi için uzmanlaşmış hâkim ve savcılarının görev yaptığı ihtisas mahkemelerinin kurulması genel kabul gören bir yaklaşımdır. Tasarıyla Devlet güvenlik mahkemelerinin kuruluş ve yargılama usullerinin düzenlendiği 2845 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak, Devlet güvenlik mahkemeleri kaldırılmaktadır. Ancak, suçların işleniş yöntemlerindeki çeşitlilik ve yapılanma nedeniyle, klasik ceza muhakemesindeki soruşturma teknik ve usullerinin tatbik edilerek bazı suçların muhakeme ve soruşturulmasından beklenen fayda ve amacın elde edilemeyeceği bilinen bir gerçektir."

Gerekçedeki bu yaklaşımdan hareket ederek, önce CMUK'a daha sonra da CMK'ya eklenen (m. 250 – 252) maddelerle içeriklendirilen özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin bir " ihtisas mahkemesi" olup olmadığı ve gerçekten bu suçlarla mücadelede klasik ceza muhakemesi teknik ve usullerinin yeterli olup olmayacağı soruları yanıtlanmak zorundadır. Şayet bu soruların hepsine yerilecek yanıtlar, Kanun amacının gerçekleştiğini ortaya koyuyorsa bugünkü özel yetkili ağır ceza mahkemeleri ve bunlarla ilgili özel muhakeme usullerinin muhafaza edilmesinin gerekli olduğu savunulabilir. Ancak şayet tam tersi bir durum söz konusuysa o halde özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin bu mahkemelerde uygulanan muhakeme usullerinin yeniden tartışmaya açılması şarttır. Bu bakımdan da CMK m. 250 ilâ 252'de düzenlenen hükümlerin bu perspektifte değerlendirilmesi isabetli olacaktır.

A- Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin görev ve yargı çevresini belirleyen CMK 250. Maddesi hükmü, DGMKYUHK İle Paralellik Gösteren durumları içermektedir.

CMK m. 250/1'e bakıldığında zaman özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçların tek tek ve üç grup halinde sayıldığı görülmektedir. Bunlar; örgüt faaliyeti kapsamında işlenen uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu, Haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenen suçlar ile Devlet Güvenliğine Karşı Suçlar (TCK m. 302- 304, m. 306 – 308), Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (TCK m. 309 – 316), Milli Savunmaya Karşı İşlenen Suçlar (TCK m. 317, 320 – 322), Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluktur (TCK m. 326 – 331, 333 – 339). Dolayısıyla sınırlı sayıda suçların yargılanması bu mahkemelerde gerçekleştirilmektedir. Mülga DGMKYUHK'nın gerek DGM'lerin kuruluş amaçlarının ortaya konulduğu 1. madde gerekse DGM'lerin görev alanlarının belirlendiği 9. madde hükümleri göz önüne alındığında, CMK m. 250/1 ile belirlenen görev alanı ile büyük ölçüde paralellik gösterdiği ve hatta büyük ölçüde aynı olduğu

gözelemlenmektedir. Bu anlamda CMK m. 250 v.d.'da öngörölen özel yetkili ağır ceza mahkemeleri ile kaldırılan DGM'ler arasında görev alanları bakımından bir dikkate değeri bir fark ortaya konulmamıştır.

CMK m. 250/3'e göre; birinci fıkrada belirtilen suçları işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun bu Kanunla görevlendirilmiş ağır ceza mahkemelerinde yargılanır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay'ın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler ile savaş ve sıkıyönetim hâli dahil askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler saklıdır. İlgili hükmü açmak gerekirse; işlenilen bir fiilin soruşturma ve kovuşturması özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin görev alanına dahil olması durumunda, kural olarak bu fiili gerçekleştiren kişinin (failin) sıfat ve memuriyetine bakılmaksızın yetkili özel ağır ceza mahkemesinde yargılanması gerekmektedir. Ancak bu kurala istisna teşkil edecek biçimde, özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin görev alanına giren bir suç söz konusu olmasına rağmen özel düzenleme gereğince yargılamanın Anayasa Mahkemesinde (Yüce Divan sıfatıyla), Yargıtay'da veya Askeri Mahkemelerde yapılacağına açıkça belirtildiği hallerde yargılama özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde değil anılan bu mahkemelerde yapılacaktır.

Bu düzenleme, DGMKYUHK m. 9'da da aynen mevcuttur. Yani özel yetkili ağır ceza mahkemeleri ile kaldırılan DGM'lerin kişi bakımından yetkileri de aynı düzenlenmiştir.

CMK m. 250/1'e göre; özel yetkili ağır ceza mahkemeleri birden çok ili kapsayacak şekilde sadece belli illerde kurulacaktır. Bu tür bir adli örgütlenme DGMKYUHK m. 2'de açıkça düzenlenmiş olup bu bugün özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin yer bakımından örgütleniş durumuyla büyük bir ölçüde paralellik göstermektedir.

B- Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin İhtisas Mahkemesi Olup Olmadığı

CMK m. 250 – m. 252 arasında düzenlenen özel yetkili ağır ceza mahkemeleri kendine özgü bir yapıya büründürölmüştür. Esasen bir ihtisas ceza mahkemesi olarak düşünölmüş ve hatta 5190 s. Kanunda DGM'ler kaldırılırken bu mahkemeler yerine ihtisas mahkemelerinin kurulması öngörölmüştür. Ancak mevcut durumda özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin örgütleniş yapısına bakıldığında teknik anlamda çocuk mahkemesi veya fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi gibi bir ihtisas mahkemesi olma özelliği taşımamaktadır. Bu haliyle özel yetkili ağır ceza mahkemeleri, nitelik itibariyle adli yargı ilk derece mahkemeleri kapsamında bir genel ceza mahkemesi olma özelliği taşımaktadır.

Örgütlenme anlamında genel görevli bir ağır ceza mahkemesinden hiçbir farkı yoktur. Bu anlamda genel görevli ağır ceza mahkemeleri ile özel yetkili ağır ceza mahkemeleri arasındaki tek fark, belli suçlar bakımından yapılacak yargılamalar açısından yapılan yetkilendirmede yer almaktadır. Dolayısıyla belli suçların yargılanması için özel olarak yetkilendirilmiş olmak ve bu mahkemelerde görev yapan üyelerin Adli Yargı Adalet Komisyonlarıncı başka birimlerde görevlendirilememeleri, o mahkemenin ihtisas mahkemesi olduğunu göstermez. Yine aynı şekilde CMK m. 251'de soruşturmayı yapacak olan savcılarının da özel olarak görevlendirileceği vurgulanmasıyla birlikte ayrı bir savcılık teşkilatının öngörölmemiş olması da, özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin teknik anlamda bir ihtisas mahkemesi olmadığını ortaya koymaktadır.

Bu haliyle, DGM'lerin kaldırılmasına kaynaklık teşkil eden 5190 s. Kanun gerekçesinde vurgulanan "Bu nev'i suçların daha seri bir şekilde soruşturulup yargılanabilmesi için uzmanlaşmış hâkim ve savcılarının görev yaptığı ihtisas mahkemelerinin kurulması genel kabul gören bir yaklaşımdır." düşüncesinin DGM'ler yerine oluşturulan özel yetkili ağır ceza mahkemeleriyle hayata geçirilemediği açıkça görülmektedir. Aslında kendine özgü özel bir kanunda düzenlenen DGM'nin kaldırılarak, sistemin olduğu gibi genel ve temel bir kanun olan CMK içine dahil edilmesi de zaten yukarıdaki gerekçede vurgulanan genel yaklaşımla bire bir çelişkili bir durum yaratmıştır.

C- Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinde soruşturmayı düzenleyen 251.maddesi hükmü ile DGMKYUHK İle Paralellik Gösteren Durumlar;

CMK 251/1'e göre; CMK m. 250/1 kapsamındaki suçları işlediği iddia edilen kişiler bu suçları görevleri sırasında veya görevlerinden ötürü işlemiş bulunsalar bile özel ağır ceza mahkemesinde görev yapan Cumhuriyet savcıları bu suçları herhangi bir izin almadan veya kara beklemeden doğrudan soruşturabilirler. Söz konusu hükmün aynısı DGMKYUHK m. 10/7'de de mevcuttur.

CMK m. 251/5'de düzenlenen ve 250. maddede sayılan suçlara ilişkin gözaltı süreleri DGMKYUHK m. 16 ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Anılan maddeye göre; DGM'lerin görev alanına giren suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahıs, yakalama veya tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç en geç kırksekiz saat içinde hakim önüne çıkarılır ve sorguya çekilir. Üç veya daha fazla kişinin bir suça iştiraki suretiyle toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya fail sayısının çokluğu ve benzeri nedenlerle Cumhuriyet savcısı, bu sürenin dört güne kadar uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Anayasanın 120. maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde yakalanan veya tutuklanan kişiler hakkında ikinci fıkrada dört gün olarak belirlenen süre, Cumhuriyet savcısının talebi ve hakim kararıyla yedi güne kadar uzatılabilir. Hakim, karar vermeden önce yakalanan veya tutuklanan kişiyi dinler.

CMK m. 251'de soruşturma evresinde hakim tarafından verilmesi gereken kararlar ile ilgili DGMKYUHK m. 13/2'de de bir takım düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Söz konusu hükme göre: DGM Cumhuriyet savcısı ile Cumhuriyet savcı yardımcıları, soruşturma sırasında hakim tarafından verilmesi gereken kararı, varsa o yer Devlet güvenlik mahkemesi yedek üyesinden, aksi halde, yetkili adli yargı hakimlerinden isteyebilirler. Bu istemler yirmidört saat içinde karara bağlanır. Verilen hükümle CMK m. 251/2'de yapılan düzenleme arasında bir takım farklılıkların yapıldığı dikkati çekmektedir. Örneğin DGMKYUHK'da sadece "soruşturma" ifadesi kullanılırken CMK m. 251/2'de "soruşturma ve kovuşturma" ifadesi kullanılmıştır. Bunun yanı sıra DGMKYUHK'da karar vermesi gereken hakimın DGM yedek üyesi olması aranırken, CMK'da asıl – yedek ayırımı yapmaksızın doğrudan özel ağır ceza mahkemesi üyesinden bu kararın istenebileceği düzenlemiştir. Son olarak da DGMKYUHK'da talep üzerine hakim kararının yirmidört saat içerisinde verilmesi aranırken, CMK m. 251/2'de böyle bir koşul aranmamıştır.

Özel ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş olan suçlarda soruşturmanın nasıl yürütüleceğine ilişkin CMK m. 251/3'deki düzenlemenin nitelik

itibariyle aynısı DGMKYUHK m. 10/4'de yer almaktadır. Buna göre; suç, Devlet Güvenlik Mahkemesinin bulunduğu yer dışında işlenmiş ise, Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcılığından, hazırlık soruşturmasının yapılmasını isteyebilir. Burada dikkati çeken bir husus vardır. CMK sisteminde soruşturma aşamasına çok daha büyük bir önem verilmiş ve kovuşturma aşamasının sağlıklı ve süratle işleyebilmesi için soruşturma evresinin tam anlamıyla tamamlanmış olması gerekliliği birçok maddede doğrudan veya dolaylı olarak vurgulanmıştır. Bu durum özel bir muhakeme usulünü gerektiren suçlar içinse (yani CMK m. 250 kapsamındaki suçlar) çok daha önemli bir hal almıştır. Ancak bu suçları soruşturmak ve kovuşturmak üzere kurulan özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin sadece belli merkezlerde bulunması, bu merkezler dışında işlenen suçlar için o yerdeki normal bir Cumhuriyet savcısının soruşturma işlemlerini yapması yapılan değişiklik ve getirilmek istenen sistem ile bağdaşmamaktadır.

O halde bu suçların soruşturulması daha baştan o yer Cumhuriyet Savcısına da bırakılabilir. Teknik açıdan buna bir engel yoktur. Çünkü genellikle bu mahkemelerin baktığı suçlar, mahkemelerin bulunduğu yerlerin dışında gerçekleşmektedir. Yani esasen ve fiilen suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcılığı özel yetkili Cumhuriyet savcılığı gibi çalışmaktadırlar. Bu bakış açısıyla DGM'lerin kaldırılmasından sonra soruşturma evresi bakımından ne gibi " köklü" değişikliklerin yapıldığı tartışılır hale gelmektedir. Aynı durum; suçun askeri mahalde işlenmesi durumunda daha önce DGM savcılarının, şimdi ise özel yetkili Cumhuriyet savcılarının suç ile ilgili askeri savcılıktan soruşturma yapılmasının istemesi durumu için de geçerlidir.

CMK m. 251/7'de düzenlenen bazı kamu kurumları, bina, araç – gereç ve personelinden yararlanma ile m. 251/8'de düzenlenen Türk silahlı Kuvvetlerinden istemde bulunma halleri DGMKYUHK m. 19'da da çok büyük bir oranda paralel bir şekilde düzenlenmiştir.

D- Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinde kovuşturmayı düzenleyen 252.maddesi hükmü ile DGMKYUHK İle Paralellik Gösteren Durumlar;

Özel ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçların acele işlerden sayıldığı ve bu davalara adli tatilde de bakılacağı hükmü (CMK m. 252/1-a) DGMKYUHK m. 20/1'de aynen mevcuttur.

Sanığın yokluğunda yapılan duruşmalar bakımından CMK m. 251/1-b'de sanık sayısının çokluğu konusunda somut bir belirleme yapılmamıştır. DGMKYUHK m. 20/5'de aynı hüküm mevcut olmakla birlikte "sanık sayısının çokluğu" ifadesi yerine "İkiyüzden çok sanıklı davalarda" ifadesi kullanılmıştır.

Duruşma düzeni ve işleyişi ile ilgili hükümler bakımından da DGMKYUHK m. 23'ün temel olarak esas alındığı ve her iki düzenleme arasında önemli bir sistem değişikliğine sebebiyet verecek farklılıkların ortaya konulmadığı görülmektedir.

Yukarıda açıklandığı üzere; CMK m. 250 ilâ 252'de düzenlenen ve bazı suçlar için özel bir muhakeme usulünün öngörüldüğü özel yetkili ağır ceza mahkemelerini değerlendirmek için sadece CMK sistematığının incelenmesi yetmemekte, aksine her şeyden önce bu düzenlemelerin normatif serüvenlerini DGM'leri kaldıran 5190 s. Kanundan başlayarak tartışmak gerekmektedir. Bu bağlamda ilk sorulması gereken

soru 5190 s. Kanunla DGM'lerin kaldıran yasa koyucunun, daha sonra getirdiği düzenlemelerle DGM'lerin kalkmasını anlamlı kılacak bir sistem oluşturabilmiş midir? Bu çerçevede kaldırılan DGM'ler yerine getirilen özel yetkili ağır ceza mahkemeleri ile ilgili CMK m. 250 – 252 incelendiğinde görülmüştür ki, esaslı olarak kaldırılan şey sadece mahkemenin adıdır. DGMKYUHK'nın ruhu halen CMK m. 250- 252 içerisinde yaşatılmaya devam edilmektedir. Bu anlamda A.B. giriş sürecinde hukuksal bir adım olarak yapılan bu değişikliğin bu anlamda hiçbir anlamı kalmamıştır. Çünkü öncelikle amaçlanan şey DGM'lerdeki özel muhakeme usulünün revize edilmesi ve demokratik bir hukuk devletini temel standartlarına ulaşılmasıydı. Ancak yargılama usulünde niteliksel bir sistem değişiklik yapılmadan sadece bir özel mahkemeyi kapatarak tüm yetkileri aynen özel yetkilendirilmiş başka bir mahkemeye vermek ve bu yetkileri de temel kanun niteliğindeki CMK'ya aktarmak hiçbir anlam ifade etmeyen bir çaba olma özelliği taşımaktadır.

Bu anlamda başta 5190 s. Kanun'un gerekçesindeki amaçların hiçbirine bu yapıyla ulaşılmadığını söylemek gerekmektedir. Kaldı ki AİHM'nin DGM'ler nedeniyle vermiş olduğu mahkumiyet kararları da incelenecek olursa, özel yetkili ağır ceza mahkemelerinin bu haliyle bir güvence teşkil etmeyeceği açıktır. Çünkü esaslı olarak değişen hiçbir şey yoktur.

Ayrıca CMK'da maddi gerçeği ortaya çıkarmak adına başvurulabilecek soruşturma ve kovuşturma işlemlerine bakılacak olursa – ki bunların başında klasik veya gizli koruma tedbirleri ve Cumhuriyet savcısı ile kolluk ilişkisi çerçevesinde başvuru diğer işlemler vardır -, CMK m. 250'de yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması için özel bir teşkilatlanmaya da ve bu bağlamda özel bir muhakeme usulüne gerek yoktur. Zaten daha önce de ifade edildiği üzere, bu suçlar bakımından en önemli aşama soruşturma aşamasıdır. Soruşturma aşamasında da özel yetkili ağır ceza mahkemesinin olmadığı bir yerde CMK m. 250 kapsamına giren bir suçun işlendiği iddiası varsa, gerekli soruşturma işlemlerini o yer Cumhuriyet Savcıları yerine getirmektedir. Bu anlamda söz konusu Cumhuriyet savcıları da özel yetkili savcılar gibi çalışmaktadırlar.

Burada kastedilmek istenen husus, söz konusu suçların soruşturma veya kovuşturmasının sıradanlaşması değildir. Muhakkak niteliği itibarıyla son derece hassas bir alan söz konusudur. Ancak bu alanla ilgili hem büyük iddialarla ve bir sistem değişikliği beklentisiyle DGM'leri kaldırıp hem de sanki hiçbir şey değişmemiş gibi tüm yetkileri aynen başka bir mahkemeye vermek anlamsız bir çabadır. Bu nedenle her şeyden önce özel yetkili ağır ceza mahkemesi sistemi kaldırılmalı ve CMK, DGMKYUHK'nın ruhundan kurtarılmalıdır. Yargı birliğinin sağlanması adına bu tarz özel yetkili mahkeme yapılanmalarına başvurulmaksızın bu tür suçları soruşturmak üzere adli yargı teşkilatı içinde herhangi bir özel yapılanmaya gidilmeksizin, sadece bölgedeki Cumhuriyet Başsavcılıkları nezdinde görevlendirme yapılması amaçlanmıştır. Ülkemizde kesintilerle 30 yılı bulan bir süredir uygulanmakta olan ve önceleri Devlet Güvenlik Mahkemeleri, günümüzde ise Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından yapılan yargılamaların, bunca yıllık zaman zarfında halen tartışmalı uygulamalarını sürdürdüğünü, "İhtisas Mahkemeleri" olarak kişilerin hukuk güvenliğini sağlama amacına hizmet edemediğini göstermekte ve tüm hak ihlallerinin yanı sıra uzun tutukluluk süreleri nedeniyle, Türkiye'nin her geçen gün artan başvurularla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nce tazminata mahkûm edilmesi sonucunu doğurmasına sebebiyet vermektedir. Özel yetkili ağır ceza mahkemeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olduğu için kaldırılan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin devamıdır. Devletin birey için var olduğu sistemlerde, yani demokrasilerde mahkemelerin devleti korumak gibi bir görevleri yoktur. Mahkeme,

adil yargılanma ilkesi çerçevesinde maddi gerçeği bulmak ve hukuki sorunu çözmekle yükümlüdür. Buna karşın, amaç devleti korumak olur ise savunma hakkı, adil yargılanma hakkı, bireylerin hakları görmezden gelinir ve devletin korunması adına devlete hakim kılınmak istenilen ideolojinin yerleştirilmesi ve muhaliflerin, azınlığın, düşüncesini açıklayanların bastırılması için başkalarına ibret olma amaçlı yol ve yöntemler izlenir. Bu nedenlerle, aynı hukuk sistemi içinde farklı yetkilere sahip mahkemelerin bir araya getirilerek yargı birliğinin daha fazla zedelenmemesi için söz konusu mahkemelerin kaldırılması gerekmektedir.

CEZA MUHALEMESİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 4/12/2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununun 250, 251 ve 252 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2- 4/12/2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanununa aşağıdaki geçici maddeler eklenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1- (1) CMK 250,251,252 maddeleri uyarınca kurulmuş Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri ve Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri Savcılıklarının yetki ve görevleri, bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte sona erer. .

GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu kanunla yetki ve görevleri sona eren Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin yargıç ve savcılar, kadroları ile birlikte Ağır Ceza Mahkemeleri kadrolarına devredilmiştir. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte görevde bulunan Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi başkanı, asıl ve yedek üyeleri ile; Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri Cumhuriyet savcılar da, adli yargı ilk derece ağır ceza mahkemeleri statüsünde görevlerine devam ederler ve başka bir göreve atanmalarına Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilebilir.

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri görevli hâkim ve savcılar dışında kalan personel, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, adli yargı ilk derece ağır ceza mahkemeleri ve bu mahkemelerin bulunduğu il Cumhuriyet Başsavcılıkları nezdinde, bu mahkemelerin görev alanına giren suçları soruşturmak ve kovuşturmakla görevlendirilen Cumhuriyet Savcılığı birimlerinde başka bir işleme gerek kalmaksızın ve bulundukları kadro ve özlük hakları da saklı kalmak şartıyla görevlerine devam ederler. Bu personel hakkında, anılan ağır ceza mahkemesi başkanı veya ilgili Cumhuriyet savcısının yazılı muvafakati olmadıkça adli yargı adalet komisyonunca başka bir yere veya göreve atama veya görevlendirme işlemi yapılamaz.

GEÇİCİ MADDE 4- (1) Ortadan kaldırılan Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerinin araç ve gereçleri, bu mahkemelerin bulundukları adli kaza merkezlerindeki adliyelere devredilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 5- (1) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte özel görev ve yetkileri sona eren Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri ve Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri Cumhuriyet savcılıklarındaki mevcut soruşturma ve dava dosyalarının yargılama ve soruşturmasına, ayrıca bir karar verilmesine gerek kalmaksızın, durumlarına, mahiyetlerine ve kanun hükümlerine göre, bulundukları aşamadan itibaren bu mahkemelerin bulunduğu adli kaza merkezlerindeki adliyelerde görev yapan Ağır Ceza Mahkemelerine ve Cumhuriyet Başsavcılıklarına derhal intikal ettirilir.

GEÇİCİ MADDE 6- (1)Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle, daha önce Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemelerince karara bağlanan dava dosyaları, hangi aşamada olursa olsun başkaca bir işlem yapılmasına ve karar verilmesine gerek olmaksızın bulundukları aşamada adli yargı ilk derece ağır ceza mahkemelerinin statüsüne ve hükümlerine bağlı olarak incelenmeye devam olunur.

İncelemesi sona eren dava dosyaları, ilk kararı veren yetkili ve görevli ağır ceza mahkemelerine gönderilir.

GEÇİCİ MADDE 7- (1)Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce, Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri ve Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri Cumhuriyet Savcılıkları nezdinde bulunan arşiv, kalem, emanet ve diğer birimleri ayrıca başka bir işleme gerek olmaksızın adli yargı ilk derece ağır ceza mahkemesine ve Cumhuriyet Başsavcılığına devredilir.

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.